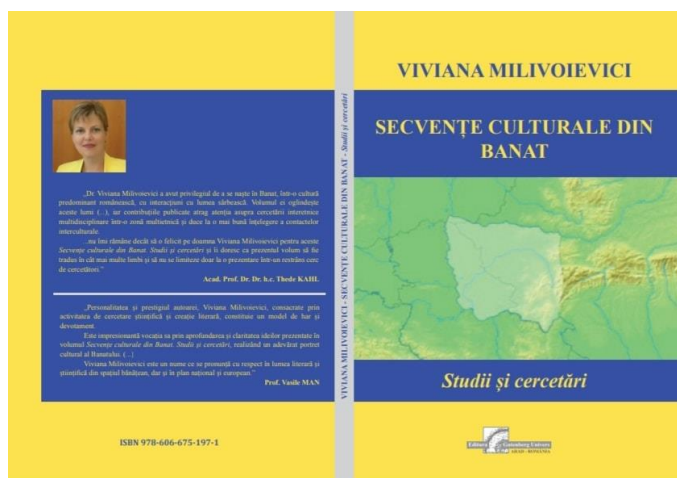

TIMPUL CULTURAL AL BANATULUI – IMAGINEA LUI NOBILĂ ȘI CREATOARE

**Viviana Milivoievici, *Secvențe culturale din Banat. Studii și cercetări*,
Prefață de Thede Kahl, Postfață de Vasile Man, Arad,
Editura Gutenberg Univers, 2019, 285 p., ISBN 978-606-675-197-1**

Silvia C. NEGRU

Viviana Milivoievici, cercetător științific la Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu” al Academiei Române, Filiala Timișoara, a publicat recent *Secvențe culturale din Banat. Studii și cercetări*, carte apărută la Editura Gutenberg Univers, din Arad. Este o carte densă, care ancorează în stabilitate Banatul.

Scriitoarea are vocația de a construi o lume pe care o prezintă, printr-un veritabil filtru, cu tehnică și procedură specifică cercetării științifice, într-o manieră distinctă. Profunzimea investigațiilor trimite la esență.

Pe o paletă diversificată, se înseamnă o lecție a rigorii, iar pe straturile spirituale, crește imaginea ființei umane în toată decența ei.

Banatul – centru al culturii și civilizației – interrelaționează valoric cu alte culturi, într-o conviețuire pașnică. Spațiul acesta, încărcat de istorie, are mari personalități care stau mărturie vie trecutului, prin care cărturarii vremii i-au zărit viitorul.

După cum afirmă acad. Thede Kahl, în *Prefața* volumului, avem în față o cercetare de excepție, „interetnică multidisciplinară într-o zonă multietnică și duce la o mai bună înțelegere a contactelor interculturale.” (p. 8)

Pentru autoare, comunicarea scrisă devine o verigă importantă în construcția cărții, evidențiind relațiile interumane, acestea având un rol primordial în toate domeniile de activitate.

Banatul, cu locurile sale memorabile, cu oameni importanți în evoluția limbii și literaturii române, care au pregătit accesul spre sferele mari ale științei, are lumină și o largă deschidere spre istorie, cultură și credință. Acest areal bănățean a avut și are o recuzită bogată, diversificată în evenimente istorice, culturale, politice, sociale. Documentele istorice dovedesc că românii, sârbii, germanii, maghiarii, evreii, cehii, bulgarii, rudarii, rutenii, romii, aromânii, slovacii s-au găsit aici, și-au dat mâna cu scopul de a păstra tradițiile și au colaborat fără conflicte politice, ci într-o coexistență, printr-o bună înțelegere de interes uman. Este, de fapt, o remarcă a autoarei care ne ilustrează fapte și atitudini omenești, ca într-o oglindă clară, spre care să privim cu respect, conduita acestui neam, un neam în rânduială, cu niște conduite morale nescrise, dar respectate. Străbunii noștri știau ce trebuie să facem, să spunem, când și, mai ales, cum. Acest neam ne-a format, în sânul vetrei românești trăim.

Spre Banat, au venit personalități din Transilvania, Muntenia, Dobrogea, dovedind că putem rodi, consolida, construi și lumina drumuri pe care vor veni alți doritori de cunoaștere întru revelație nu numai a Banatului, ci a tuturor zonelor românești.

Lucrarea are o structură relevantă: *Oameni și locuri din Banat, Câteva repere din istoria presei bănățene, Cronici culturale, Românii din Voivodina și cărțile lor, Cărți necesare, Referințe bibliografice*. Se adaugă lucrării: *Interviu, Postfață, Viviana Milivoievici – carte de vizită, Indice de nume și Indice de ziare și reviste*.

Galeria marilor personalități se deschide cu profesorul nostru, criticul Eugen Todoran – o preocupare statornică în cercetările Vivianei Milivoievici. Și de data aceasta, ne arată că avem, în studiu, o personalitate care a adunat în sine, conștient sau mai puțin conștient, fatalitatea etnică pe care se sprijină dimensiunea literară-axiologică. În prezentarea vastei opere a lui Eugen Todoran, autoarea *Secvențelor culturale din Banat* surprinde preocuparea criticului pentru literatura clasică și literatura interbelică. Astfel, ne întâlnim cu Mihai Eminescu, Titu Maiorescu, Lucian Blaga. Dincolo de opera literară, științifică, lucrările valoroase de retorică, se punctează publicistica și istoria literară. Critica prinde contur. Demersurile critice ale lui Eugen Todoran, după cum mărturisește autoarea cercetării în discuție, au constituit un recurs la practica „istoriei literare centrate pe reducția eidetică, fenomenologică”¹, în așa manieră că demersul său metodic de selecție și analiză a devenit „un amplu demers exegetic, tematic, filozofic, psihologic, social și, nu în ultimul rând, hermeneutic.”²

Eugen Todoran aduce contribuții inedite și precizări privind personalitatea lui Titu Maiorescu, mentorul „Junimii” literare, personalitate enciclopedică, fără de care marea literatură clasică – Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Ion Creangă, I. L. Caragiale –, nu s-ar fi construit în toată durata eternă. După Titu Maiorescu, opera lui Eminescu este trecută de Eugen Todoran „prin filtrul teoriei materialiste și fenomenologice, criticul adâncind comentariul unor imagini și idei poetice a unor motive și simboluri specifice, cu scopul de a dovedi unitatea creației în ansamblul ei.”³

Eugen Todoran se oprește asupra faptului că, în întreaga cultură română, acest spirit eminescian a predominat și va continua să predomine. Așa scrie Iosif Cheie Pantea, în *Palingeneza valorilor*, în volumul apărut la Editura Facla, din Timișoara (de fapt, I. Cheie Pantea i-a fost discipol lui Eugen Todoran). Autorul subliniază că Eminescu „a preferat să mențină absolutul, dar nimic decât un gând, atâta timp cât acesta i se impunea drept limita și totodată condiția afirmării ființei.”⁴

Profesorul și criticul pertinent întru ființă și cunoaștere îl aduce în discuție pe poetul de la Lancrăm – Lucian Blaga. În actul de cunoaștere, misterul e larg. Taina crește, se regenerează veșnic. Ființa umană se situează în orizontul misterului.

Exegeza Vivianei Milivoievici punctează metaforele revelatorii ale poetului Lucian Blaga, accentuând puterea de cunoaștere ontologică, inseparabilă de condiția omului. Se subliniază pentru poetul-filozof că a te așeza în orizontul misterului înseamnă a intra în sfera culturii și a poeziei. Autoarea remarcă unitatea viziunii poetice și enigmatică adâncire, despre care atrage atenția Eugen Todoran. Interesul criticului se îndreaptă spre Ion Barbu, mai ales că descoperise la acesta aprecierea pentru Lucian Blaga, care intuise principiul poeziei ca „spiritualitate a vizualității: «Geometria înaltă și sfântă»”, acest stih al lui Lucian Blaga îi folosește lui Ion Barbu, poet-matematician care recunoaște gândirea poetică și ideea că „există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos, unde se întâlnește cu poezia.”⁵

Autoarea conturează, cu măiestrie, cele două voci, singulare și distincte, Lucian Blaga, care survolează mioritic spațiul românesc, și Ion Barbu, cu lumea curată, purificată, întrucât se poate oglindi figura spiritului nostru. Preocupările lui Eugen Todoran sunt preocupări de prezent

¹ Eugen Todoran, *Asupra criticii lui Maiorescu*, „Pagini literare”, VIII, 1941, nr. 7-8, p. 114

² Eugen Todoran, *Scrieri. I. Studii și articole (1937-1956)*, Ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, tabel cronologic, notă asupra ediției și bibliografie de Viviana Milivoievici, Prefață de Crișu Dascălu, Timișoara, Editura David Press Print, 2016, p. 201-202

³ *Idem, Ibidem*, p. 18

⁴ I. Cheie Pantea, *Palingeneza valorilor*, Editura Facla, Timișoara, p. 26

⁵ Tudor Vianu, *Introducere în opera lui Ion Barbu*, București, 1935, p. 86

continuu, prin comentariile critice, grație celor pe care i-a format, nu se clatină, ci, dimpotrivă, primesc noi sensuri și noi semnificații aceste vârfuri valorice ale românilor. Scrierile și, mai apoi, critica, în care ne întâlnim cu mari scriitori ai Banatului, cum ar fi: Sever Bocu, Sorin Titel, Petre Stoica, ne rețin atenția. Autoarea adaugă acestor valori și pe românii din Voivodina și pune accent pe ambianța socială și culturală a epocii.

Toți cei cuprinși în aceste *Secvențe culturale din Banat* au pasiunea cititului, sunt buni păstrători ai identității naționale, rotunjind aspectul documentar al cărții. A fost și atunci, precum și astăzi, o perioadă fecundă și deosebit de importantă pentru bunul mers al culturii românești.

Studiul *Biblioteca Academiei Române, Filiala Timișoara – promotor al culturii, cercetării și educației* va încredința celor dornici de iluminare documentele valorice, aspectele utile în studierea tuturor personalităților culturale care s-au statornicit în Banat.

Presa accentuează momente de referință legate de Marea Unire din 1918. Sunt ilustrate diferite reviste necesare elucidării problemelor legate de Universitatea de Vest din Timișoara, despre Aradul vremii, despre comunitatea din Giarmata Vii, județul Timiș, despre sârbii din România. Viviana Milivoievici promovează și apreciază românii din Voivodina și cărțile lor. Un loc aparte îl ocupă Costa Roșu, Valeriu Leu, Mircea Măran, Rodica Almăjan, Tatiana Draghicevici, Slavița Timotievici, Sima Petrovici, autori reprezentativi, apreciați de români.

Se insistă și asupra revistei „Logos” ca reper cultural-științific. Această revistă îi publică pe bănașenii înzestrați cu har și colaborează cu cei care sunt mereu prezenți la acțiunile culturale comune.

În capitolul *Cărți necesare*, îl întâlnim pe scriitorul Ion Pachia-Tatomirescu, în calitate de critic și istoric literar de prestigiu. Autorul unor cărți de succes, Ion Pachia-Tatomirescu, judecă literatura și exprimă convingerile sale în interpretarea operelor confrăților scriitori, demonstrând în timp valabilitatea selecției și analizei. El afirmă că literatura argumentată critic are substanță. Autorii sunt încadrați din punct de vedere tipologic și axiologic. În lucrarea *Pagini de istorie literară valahă de mâine*, Ion Pachia-Tatomirescu atrage atenția asupra statutului de existență al literaturii române, lucru subliniat și de cercetătoarea Viviana Milivoievici cu privire la cele trei volume, unde sunt grupați autori reprezentativi pentru mișcarea culturală se ampolare – paradoxismul, de autorul care a format generații de filologi și scriitori, de-a lungul vremii. De asemenea, tot în cadrul acestei secțiuni a volumului în discuție, autoarea analizează și evidențiază opere ale altor scriitori, precum: Ivo Muncian, Ștefan Gencăraș, Vasile Man, Andrei Nistoran, Cornel Petroman, Crișu Dascălu, Slavomir Gvozdenović.

Viviana Milivoievici, în *Secvențe culturale din Banat*, așază însemnele timpului în rama valorii, cu imaginea lui nobilă și creatoare. A lăsat, prin claritatea ideilor și a formulărilor, chipul de neșters al Banatului, ca o istorizare de înaltă dăruire și har al ființei în echilibru.

